

MARTIN ŠRAJER / 4. 11. 2020

České filmy v Jihlavě od A do Ž

Mezinárodní festival dokumentárních filmů Ji.hlava letos proběhl online. Stejně jako každý rok bylo ovšem do programu zařazeno velké množství českých, případně v české koprodukcí natočených filmů. Více než sto. Od experimentu **14,4V17.11.**, v němž Vladimír Turner po vzoru avantgardních filmařů z dvacátých let minulého století roztáčí obraz i kola dějin, po **Život na vodě** Zory Čáповé, lyricky portrérující ženu sžitou s vodou.

K výrazným titulům České radosti patřila **Alchymická pec**, která nepředkládá klasický portrét Jana Švankmajera, ale hravě a s nadhledem hledá a testuje výrazové prostředky, kterými lze adekvátně postihnout imaginativní myšlení. Z více než sto hodin pořízeného materiálu vytvořili Jan Daňhel a Adam Ol'ha formálně proměnlivou a významově vrstevnatou mozaiku, přístupnou i nezasvěceným.

K nejdůležitějším filmům loňské České radosti patřil *FREM* Viery Čakányové. Ta si během natáčení na Antarktidě vedla videodeník. Ten posloužil jako základ sympaticky obnažujícího zamyšlení nad lidskostí a smyslem bytí **Bílá na bílé**. Svou lidskost autorka zvláště intenzivně zakouší paradoxně na místě, které životu nepřeje. Film, nabízející množství podnětů k zamyšlení i momentů k rozjímání, překvapí nenuceným humorem.

Dokumentární cyklus *Český žurnál* letos rozšířil příspěvek Petry Nesvačilové **Vojna Ztohoven**. Jeden z mála filmů České radosti, které se otevřeně dotýkají politiky, byl zároveň jedním z několika soutěžních titulů, které by se pro svou dramaturgickou „neopracovanost“ lépe vyjímaly v sekci Work in Progress (dále např. *Jak Bůh hledal Karla*, *Uprchlíci jsou tu vítáni* nebo *Věčný Jožo aneb Jak jsem potkal hvězdu*).

Jako Work in Progress byl letos prezentován pouze **Film o Milanu Kunderovi**, který připravuje Miloslav Šmídmajer. Z tónu, jakým režisér o slavném spisovateli ve své prezentaci mluvil, lze usuzovat, že jeho pohled nebude – stejně jako v případě filmu

Miloš Forman: Co tě nezabije... – nikterak kritický a problematičtějšími aspekty Kunderovy tvorby a osobnosti se blíže zabývat nebude.

Dva české filmy byly vybrány také do Krátké radosti. **Guestlist** Vladimíra Turnera nejdříve pomocí důmyslného zvukového designu zviditelňuje netečnost bohatých a vlivných vůči okolní realitě, poté nabízí záznam vlastní umělecké performance, naznačující, jak planeta dopadne, bude-li její osud nadále v rukou stávajících elit. Nikola Klinger v koncepčně srovnatelně dotažené **Paní Šťastné** oživuje korespondenci páru, který se v padesátých letech potkal v lázeňském hotelu.

Tvorbu současných studentů FAMU nereprezentovala zdaleka jen Nikola Klinger. V sekci FAMU uvádí převažovaly filmy intimní tématem a hravé formou. Patrná je jistá fetišizace černobílého obrazu a filmového materiálu (různých formátů). S obojím studenti pracují velmi často, byť ne vždy je pro to zřejmý důvod. Heslem „méně estetiky, více politiky“ bychom oproti tomu mohli popsat krátké filmy realizované v rámci workshopu My Street Films.

Většina My Street filmů mluví o tématech relevantních pro současnost, ale v médiích málo zohledňovaných. Tři z nich ocenila porota. V **První poslední cestě** Lucie Jirků otevřeně vypovídá o umírání. **Konec dovolené** od Věry Matějkové s humorem zachycuje návrat matek z rodičovské dovolené zpět do práce. **Johana** od Ondřeje Piláta je zase vnímavým portrétem dívky, která se věnuje japonské technice svazování zvané shibari.

Nejvíce ocenění v Jihlavě i na paralelně probíhajícím festivalu DOK Leipzig získala **Nová šichta**, zachycující pochyby i odhodlání propuštěného horníka tváří v tvář konkurenčnímu prostředí současného trhu práce. Hořce úsměvný časosběrný dokument Jindřicha Andrše připomene tvorbu Kena Loache. Oproti ní ale není založen na jednoznačném politickém stanovisku. I díky tomu film o selhání systému a sebepopření jedince mnozí vyhodnotili jako příběh naděje.

Spíše než o reflexi toho, o čem *Nová šichta* opravdu vypráví, šlo o projev již několik měsíců nenaplněné potřeby po narrativech s dobrým koncem, které utěší mysl. Tuto funkci přitom lépe plnil film Petra Záruby **Stopy krajiny: Jan Jedlička**. Klidně plynoucí, obrazově a zvukově sladěný portrét českého umělce žijícího v cizině působí stejně harmonicky jako Jedličkovo soužití s přírodou, ze které čerpá inspiraci i výtvarné prostředky.

Více pozornosti by si zasloužil také energický observační dokument **Miri fajta**, přibližující životy skupiny nadšenců, kteří se rozhodli vytvořit první český sitcom, který bude mít romské tvůrce i obsazení. Když už dojde na reprezentace Romů v mainstreamových médiích, často je zkreslena různými stereotypy a předsudky. Ty jsou také důvodem, proč se autorům sitcomu nedaří projekt dostat k širší veřejnosti.

Otázku stojící nad jednotlivci i kolektivem, totiž otázku „co je svět?“ si v **Osobním životě díry** klade Ondřej Vavrečka. Jeho autorská koláž se snaží myslet prázdno. Právě to dle Vavrečky a některých filosofů, jejichž ideje do filmu vstupují, může být klíčem k pochopení nespojité, neukotvené přítomnosti. Film vybízející k přemýšlení nad tím, co není, se dobře doplňoval s krátkým experimentem Andrey Slovákové **Pět set plošin**.

Zatímco filmy Vavrečky a Slovákové mají podobu esejů, necelých dvacet minut dlouhé a dva roky vznikající **Pripyat Piano** od Elišky Cílkové je elegickou audiovizuální básní, ponechávající velký prostor naší představivosti. Příběh původních obyvatel Pripjati, kde stále zůstává několik desítek funkčních klavírů, se autorka rozhodla vyjádřit jejich hudebními skladbami a písněmi, které rozeznávají neobydlené prostory.

K pozoruhodným snímkům České radosti patří také **Vlci na hranicích**. Vlci se v posledních letech vracejí do broumovských lesů, což někteří z místních vítají, zatímco jiní považují za hrozbu, které je třeba se bránit všemi dostupnými prostředky. Vizually podmanivý film o hranicích v hlavě i krajině zachycuje z pohledu nestranného pozorovatele na malém vzorku obyvatel celospolečenskou nejistotu a strach z cizího.

Jestliže sekce FAMU uvádí svou kvalitativní úroveň vzbuzovala spíše rozpaky, krátké experimenty ze sekce Fascinace: Exprmntl.cz dokázaly víru v talent filmařů nastupující generace zase vrátit. Na fascinující synergii městské architektury a lidského těla je založeno **Vymezení** Terezy Vejvodové, v němž jako hlavní vyjadřovací prostředek slouží tanec. Velmi tělesný zážitek nabízí též film **Zůstane to mezi náma, řekl**, mimořádně působivá zpověď traumatizované mysli a těla.

Kromě *Života na vodě* organizátoři Ji.hlavy vypustili do online prostoru také dokument Pavla Boreckého **Žít vodu**, v němž je v kontrastu ke snímku Zory Čákové vody nedostatek. Dokumentarista a sociální antropolog se vypravil do Jordánska, jedné z nejsušších zemí na světě, kde zkoumá dopad katastrofálního sucha na vztahy uvnitř

komunity, politiku i ekonomiku. Film pohybující se na pomezí reportáže a poetického svědectví lze sledovat třeba jako přípravu na nepříliš vzdálenou budoucnost.